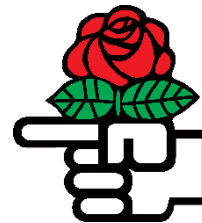

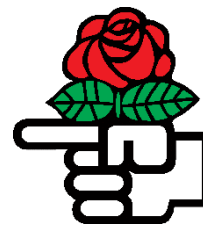
Op 18 maart organiseert Linksom! samen met de PvdA, GroenLinks en FNV de 2^e conferentie *Gedurfde ideeën over Armoedebestrijding*

Conferentiemap

- 2 Welkom
- 3 Inhoud en opzet van de conferentie
- 4 Programma
- 5 Over Linksom !
- 5 - 7 Over de sprekers
- 8 Bijdrage Hans Spekman
- 9 Impressie Karolijne Bauland
- 10 - 13 Artikel van Louis Plas
- 14 Denktank gedurfde Ideeën over armoedebestrijding
Volgende conferentie van *Linksom! Weg van neoliberalisme*

Conferentie *Gedurfde ideeën over armoedebestrijding*

Aan de deelnemers van de conferentie.

U bent van harte welkom.

Doel van deze conferentie is het aanbieden van informatie die een bijdrage levert aan een goed onderbouwde progressieve visie op armoede en armoedebestrijding.

We besteden aandacht aan structurele oorzaken van armoede en de confronterende gevolgen daarvan. We presenteren meerdere gedurfde ideeën om armoede structureel te bestrijden of zelfs te voorkomen. Die ideeën vergelijken we onderling in een zoektocht om tot goede keuzes te komen.

Deze conferentie is een stap in een reeks activiteiten waarin *Linksom!* samen met PvdA, GroenLinks en FNV optimale, realiseerbare ideeën op het gebied van armoede en armoedebestrijding verzamelt en implementeert.

Zo wil *Linksom!* in het najaar van 2023 een volgende conferentie houden die thans de werktitel *Weg van het neoliberalisme* heeft.

Parallel aan de conferenties zijn we onlangs gestart met de Denktank *Gedurfde Ideeën over Armoedebestrijding*. Die denktank besteedt aandacht aan mogelijkheden om op gemeentelijk niveau armoede beter te kunnen bestrijden.

Indien u aan deze ontwikkelingen wilt deelnemen, is dat zeer welkom.

Bereid u voor op een vol programma. In de middag pauze bieden we u een lekkere lunch aan en rond half vijf is er gelegenheid om gezamenlijk nog na te praten met een drankje.

In deze map vindt u ook het programma en de verdere opzet van de conferentie, de bereikbaarheid en het artikel *Armoede, Ongelijkheid en Politiek Links* van Louis Plas.

De tweede conferentie is voorbereid door (bestuurs-)leden van *Linksom!*

Dick Kalkman, Louis Plas, Bert Veenstra, Frans Dolmans, Karolijne Bauland, Jan-Kees Koning, Gerard van Oosterhout en Ruud van Veggel.

We danken hen, de sprekers en andere medewerkers voor hun bijdragen aan de conferentie en wensen u een leerzame en tevens gezellige dag.

Namens het bestuur van *Linksom!*

F.H. Dolmans

Frans Dolmans

Conferentie *Gedurfde ideeën over armoedebestrijding*

Over de opzet van de conferentie

Plaats: Nieuwegein Fort Vreeswijk

Fort Vreeswijk 1A, 3433ZZ Nieuwegein

Datum: zaterdag 18 maart 2023

- Ontvangst vanaf 10 uur
- Programma van 10.30 uur tot 16.30 uur
- Informeel samenzijn na afloop tot 18 uur

Doel

- Confronteren met tekortkomingen van het huidige landelijke armoedebeleid;
- Verspreiden van ideeën over voorkómen van armoede en over structurele verbeteringen van armoedebestrijding

Lunch

- Eenvoudige (vegetarische) lunch wordt u aangeboden door *Linksom!*
- Eetwensen? Mail svp tijdig naar armoedeconferentie@gmail.com

Corona

- Afstand houden blijft verstandig;
- Hanteer de hygiënemaatregelen;
- Blijf thuis als u klachten heeft die passen bij Corona.

Bereikbaar en toegankelijk

- Er zijn voldoende parkeerplaatsen in de directe omgeving van Fort Vreeswijk.
- Openbaar vervoer lijn 565, halte Museumwerk in Vreeswijk. Vandaar 10 minuten lopen.
- De grote zaal en het toilet zijn goed toegankelijk voor rolstoelgebruikers.

Opnamen

- In de zaal worden film- en foto-opnamen gemaakt. We gaan ervan uit dat u daarmee instemt.

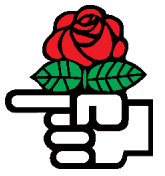
Ideeënbus

- Bij de ingang van de zaal staat een ideeënbus. Ideeën over armoedebestrijding en over het vervolg op deze conferentie zijn welkom.

Vervolg na conferentie

- U kunt in de ideeënbus ook uw belangstelling voor deelname aan onze vervolgconferenties aangeven.
- Eveneens voor activiteiten van de Denktank *Gedurfde Ideeën over Armoedebestrijding*. Vermeld s.v.p. duidelijk uw naam, mobiele nummer en e-mailadres.

10.00 Ontvangst deelnemers en sprekers

10.30 [Opening door dagvoorzitter](#)

- **Dick Kalkman**

[De armen van morgen](#)

De armen van morgen zijn de kinderen van de armen van vandaag.
Dat is een schandaal en moet en kan anders.

- Gesprek met zaal door **Hans Spekman** (oud-voorzitter PvdA)

Korte pauze

11.25 [Progressieve armoedepolitiek in gemeenten](#)

Behoeftte in gemeenten aan structurele oplossingen

Zoek de grens op en durf er overheen te gaan indien dat rechtvaardiger is.

- **Joop Slomp** (wethouder Coevorden; Maatwerkfonds) en
- **Richard Moti** (fractie PvdA Rotterdam)

Gesprek met de zaal

[Arme staat! Marktwerking en de publieke sector sinds het neoliberalisme](#)

Invloed van het neoliberalisme op de Nederlandse publieke sector

- **Bram Mellink** (auteur van *Neoliberalisme*)

Pauze met lunch

13.30 [Gedurfde ideeën over structurele armoedebestrijding](#)

Bestrijding van oorzaken door het realiseren van gedurfde ideeën zoals

- Basisinkomen (interview van **Reyer Brons**, auteur van *Basisinkomen, een ongekend alternatief*)
- Basisbanen (interview van **Richard Moti**)
- Wet op bestaanszekerheid (interview van Joop Slomp)

Interviews door **Julia Kleinrensink**

[Reactie en visie van FNV](#)

- **Kitty Jong** (FNV)

Vragen, discussie met zaal

[Bestaansonzekerheid bij sociale minima](#)

Hoe kan de overheid het huidige stelsel verbeteren?

- **Meike Bokhorst**

Korte pauze

15.20 [Sense of Urgency armoedebestrijding](#)

- **Jesse Klaver**

[Afsluiting en reflectie](#)

- **Esther-Mirjam Sent**

[Hoe verder?](#)

Derde conferentie

Rol Denktank *Gedurfde Ideeën over Armoedebestrijding*

- **Frans Dolmans**

16.15 [Sluiting](#)

- **Dagvoorzitter**

Tot 18 [Nazit, borrel](#)

Muzikale afsluiting op achtergrond

Kom socialisten trek ten strijde

Linksom!

Linksom! is in 2015 ontstaan als reactie op de wijze van deelname door de Partij van de Arbeid aan het kabinet Rutte II. Een deelname met een zwaar bezuinigingsprogramma dat niet meer ter discussie kwam. Ook ontstaan als een reactie op de zoekende neoliberal gekleurde koers (Derde Weg) binnen de sociaaldemocratie.

Linksom! staat voor een inhoudelijk ander links beleid. Het weer bieden van een perspectief aan mensen op een andere maatschappij. Een solidaire maatschappij, zonder een ongebreidelde vrijemarktwerking. Een linkse politiek die inspireert en mensen het vertrouwen geeft dat hun dagelijkse zorgen én de uitdagingen van de toekomst aangepakt zullen worden.

Linksom! zorgt voor een open en vrij, intern en extern, publiek debat en steunt een echte ledendemocratie. Een ledendemocratie waar leden actief met elkaar in discussie gaan en hierin verantwoordelijkheid nemen.

Linksom! organiseert bijeenkomsten over thema's die leven bij haar achterban. Bijeenkomsten over sociale thema's zoals armoede, de zorg, schulden & schuldhulpverlening. Bijeenkomsten samen met bestuurders en volksvertegenwoordigers. Wij doen dat in goede samenwerking met progressieve linkse partijen en de vakbonden. Wij zorgen voor de open en vrije dialoog tussen partij- en vakbondsleden, politici, wetenschappers, activisten en maatschappelijke organisaties.

<https://metvertrouwenlinksom.wordpress.com/>

Sprekers van de conferentie

Esther-Mirjam Sent is partijvoorzitter van de Partij van de Arbeid en hoogleraar economie aan de Radboud Universiteit in Nijmegen. Tussen 2011 en 2021 was Esther-Mirjam senator namens de PvdA. Als voorzitter van de PvdA zet Esther-Mirjam zich in voor een bruisende ideeënpartij waar we de krachten bundelen.

Jesse Klaver is sinds 2010 Tweede Kamerlid voor GroenLinks en sinds 2015 fractievoorzitter. In de Tweede Kamer houdt Jesse zich bezig met de portefeuille *Wonen*. Als oppositieleider heeft hij in de Kamer onderwerpen als belastingontwijking en de oneerlijke verdeling van vermogen op de agenda gezet. Hij was een van de auteurs van de historische Klimaatwet, die in 2019 werd aangenomen door een meerderheid van de Kamer. Daarnaast strijdt Jesse al sinds het begin van zijn Kamerlidmaatschap voor eerlijke en inclusieve politiek. Hij staat voor verbindende, maar uitgesproken politiek. Doelgericht en inclusief. Jong van geest, maar ervaren in het parlement.

Kitty Jong is sinds mei 2017 vicevoorzitter van . Zij is in het FNV bestuur verantwoordelijk voor :

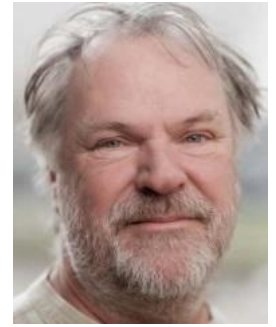
fotograaf, Laura Cossen

Sociale Zekerheid, Arbeidsomstandigheden, Sociaal Domein, Arbeid en Zorg, Inkomensbeleid, Zorg, Medezeggenschap/Corporate Governance en Lokaal/regionaal beleid. Daarnaast is zij lid van het Dagelijks bestuur SER, Ambassadeur van Atria, lid RvA van SOMz en NVAB, bestuurslid van SBCA en lid AVA SBI Formaat.

Een breed terrein, waar alle vangnetten van werkenden onder vallen als je ziek wordt of werkloos. Dat kan iedereen overkomen. 'Wij willen leefbare, dus hogere bijstands- uitkeringen en meer werkplekken voor mensen met een arbeidsbeperking. De arbeidsongeschiktheids- uitkering moet voor meer mensen toegankelijk zijn. Genoeg strijdpunten om aan te pakken.'

Hans Spekman was van 1994 tot 2001 lid van de gemeenteraad van Utrecht en van 2001 tot 2006 een zeer bekende wethouder van Utrecht. Hij had o.a. de sociale portefeuille en bijzondere aandacht voor kwetsbare groepen, sport en overlast situaties. Van 2006 tot 2012 was Hans Kamerlid met wederom sterke aandacht voor zowel kwetsbare groepen als maatschappelijke overlast. Van 2012 tot 2017 was Hans partijvoorzitter van de Partij van de Arbeid en bevorderde zowel de maatschappelijke binding als de democratisering van de vereniging. Sinds 1 februari 2018 is Hans de eerste directeur van het nieuw opgerichte Jeugdeducatiefonds, dat zich inzet voor kinderen met achterstanden.

Bram Mellink (1985) is universitair docent Nederlandse Geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam. Met Merijn Oudenampsen schreef hij het boek *Neoliberalisme. Een Nederlandse Geschiedenis*, dat in 2022 verscheen bij Boom uitgevers. In zijn bijdrage 'Arme staat, bespreekt Bram de invloed die het neoliberalisme op de Nederlandse publieke sector heeft gehad. Sinds de jaren zestig kwam, allereerst op het ministerie van Financiën, het geloof op dat de mens een wezen was dat handelde uit eigenbelang. De overheid zou de 'concurrentie' tussen haar uit eigenbelang handelende burgers zo goed mogelijk moeten regisseren. Welk mensbeeld gaat schuil achter dit geloof in door de overheid aangejaagde marktwerking? En welke invloed heeft het gehad op de relatie tussen de overheid, en de burgers die van de door haar geleverde sociale voorzieningen afhankelijk waren?

Bestaanszekerheid bieden aan sociale minima

Bokhorst, A.M. (Meike) In toenemende mate zijn er signalen dat de bestaanszekerheid van een omvangrijke groep mensen, waaronder veel kinderen, in het geding is. Het sociaal minimum is voor veel mensen met een uitkering of met een laag inkomen niet meer toereikend om van rond te komen en mee te doen in de maatschappij. Mensen kunnen hun uitkering of inkomen aanvullen met toeslagen en lokale voorzieningen, maar dit stelsel is te complex vormgegeven, met meerdere voorzieningen die ieder hun eigen voorwaarden en definities kennen. Dit leidt tot fouten, onzekerheid en niet-gebruik. Hoe kan de overheid dit stelsel verbeteren?

Joop Slomp, Wethouder sociale zaken gemeente Coevorden. Joop is vier perioden raadslid geweest in de gemeente Coevorden en nu wethouder. Daarnaast werkte hij in de gezondheidszorg, onder andere als wijkverpleegkundige. Werk wat je achter de voordeur brengt bij mensen. In Zuidoost Drenthe leven naar schatting 14.000 gezinnen in armoede. Naast armoede bestrijden moeten we mensen vooruit helpen, kinderen kansen bieden en sociaal economische gezondheidsverschillen bestrijden. Joop vertelt hoe Coevorden dat aanpakt, hoe zij omgaat met inflatie en energiearmoede. En wat er mis is met de participatie wet.

Reyer Brons is in 1972 in Delft afgestudeerd als natuurkundig ingenieur, met als specialisatie informatica en systeemtheorie. Daarna werkte hij vooral in het financieel management van het hoger onderwijs, bij de Nijmeegse universiteit, bij de Vereniging van Samenwerkende Nederlandse Universiteiten en later als interim-manager en adviseur, via een eigen bedrijf samen met zijn echtgenote die werkte als loopbaanadviseur. Een belangrijke drijfveer was voor hem steeds om de regelingen eenvoudig en uitvoerbaar te houden of te maken. Hij was actief in de werkgroep Eenvoud van het Netwerk Politiek Innovatie. Momenteel is hij eindredacteur van de website van de Vereniging Basisinkomen.

Richard Moti is vakbondsman en politicus. Hij was van 2007 tot 2018, met een onderbreking als wethouder, als bestuurder werkzaam bij de FNV. Van 2002 tot 2013 was Richard lid van de gemeenteraad van Rotterdam met een brede reeks van aandachtsgebieden, waaronder werk en inkomen. Van 2013 tot 2014 was hij wethouder van Financiën, Dienstverlening en Organisatie. In 2018 werd Richard opnieuw wethouder. Deze keer met als portefeuille werk, inkomen, Nationaal Programma Rotterdam Zuid (NPRZ) en EU-Migranten. Hij zette zich sterk in voor mensen in de bijstand. Centraal stond ook het herstel van het vertrouwen in de gemeente. Sinds 2022 is Richard weer gemeenteraadslid.

Julia Kleinrensink

Is als student naar Utrecht gekomen en voelt zich hier nu al meerdere jaren thuis. Zelf woont ze in Kanaleneiland. In de gemeenteraad wil ze zich inzetten voor een stad waar iedereen een plek heeft en mee kan doen op een manier die bij hem of haar past. Als woordvoerder werk en inkomen vindt Julia dat iedereen dezelfde kansen moet krijgen, ongeacht iemands achtergrond. Ze pleit daarom onder andere voor goede armoederegelingen en sterke (schuld) hulpverlening. Naast het raadswerk en haar rol als fractievoorzitter werkt Julia bij de bibliotheek om het thema laaggeletterdheid en financiële zelfredzaamheid (armoede en schulden) aan elkaar te verbinden. Tijdens haar studieperiode is ze op verschillende manieren actief geweest om studenten te vertegenwoordigen, via de medezeggenschap en bij de landelijke studentenvakbond.

De armen van morgen

Hans Spekman

Een moeder slaapt met haar drie kinderen op een basisschool in Hilversum. De moeder werkt in de thuiszorg. Ze heeft geen huis meer. De huur werd zomaar opgezegd. Gelukkig is er een dappere schoolleider met een groot rechtvaardigheidsgevoel. In dezelfde week slapen twee gezinnen in Amsterdam-Zuidoost in een garagebox, slaapt één gezin in een auto en is één gezin in huis genomen door een onderwijsassistent, omdat de mensen van dit gezin anders op straat moesten slapen. Een paar losse voorbeelden die ik toevallig tegenkwam binnen één week. Jonge mensen kunnen onmogelijk nog een woning vinden. Steden als Amsterdam en Utrecht dreigen te veranderen in publiek gefinancierde 'Gated communities'. Waar is het collectief er voor hen. Waar? Er gaapt een gat tussen de kanslozen en de kansrijken. En dat gat is er niet kleiner op geworden. Op het Centraal Economisch Planbureau zien ze het ook: "Vrijwel iedereen is voor gelijke kansen, maar dat ideaal wordt niet bereikt. Het maakt nog altijd uit in welk gezin je geboren wordt. Ongelijke kansen zijn gemiste kansen, voor het kind en de samenleving als geheel." Leerlingen uit de armste gezinnen doen het minder goed op school dan leerlingen uit rijkere gezinnen. En dat ligt niet aan hun verstand. Van de kinderen die opgroeien in gezinnen met een laag inkomen, stroomt 32% door naar havo/vwo; in gezinnen met een hoog inkomen is dat 70%. Ik ben de afgelopen 5 jaar, als directeur van het Jeugdeducatiefonds, bij bijna 450 scholen op bezoek geweest. Allemaal scholen waarvan meer dan de helft van de kinderen opgroeit in armoede. Scholen met gedreven leerkrachten en onderwijsondersteuners. Zij zien de potentie van de kinderen. Maar zij zien ook dat geldgebrek een belemmering vormt voor de ontwikkeling van een kind. Met veel sores in de kop is het lastig leren. Het zijn ook de scholen die, nog meer dan andere basisscholen, te maken hebben met een groeiend lerarentekort. Dit zijn de scholen waar zo zichtbaar is dat de kansenongelijkheid in ons land niet afneemt, alleen maar toeneemt. Het collectief faalt voor de kinderen. Sociale uitsluiting die voortkomt uit armoede, verstikt mensen. De gevolgen voor kinderen op korte termijn: minder welbevinden en meer sociale uitsluiting. Op de middellange termijn: slechtere schoolprestaties en probleemgedrag en op de langere termijn: een verhoogde kans op armoede en op sociale uitsluiting als volwassene. De kinderen van de armen van vandaag zijn de armen van morgen. Is dit ons ooit gedroomde samenleving? Ik droom van een terugkeer van het collectief voor de mensen voor wie het collectief hoort te zijn: de machtelozen en de armen. Niet voor de machtigen en de rijken. Uitgangspunt hoort te zijn dat de trots en het zelfrespect van mensen wordt vergroot in plaats van verkleind.

[Het kan anders. En het maakt uit. Daarover meer tijdens de conferentie op 18 maart.](#)

Het verhaal van Bo

zwijgende drenkelinge in het Nederlandse basisonderwijs

Karolijne Bauland

Jarenlang heb ik in Tilburg Noord les gegeven aan mensen uit alle windstreken, opgestapeld in hoogbouw en weggestopt in 'slechte' straten. Noord' is een plek waar de inkomens net zo laag zijn als het vertrouwen in de politiek, en waar het Nederlands bepaald niet de meest gesproken taal is. Ik leer de ouders van Bo[1] via-via kennen: hardwerkende, horecamensen van Chinese origine die - zoals veel van hun landgenoten - in 'Noord' wonen.

Maanden na onze eerste kennismaking belt haar vader me voorzichtig op: of ik zijn enige dochter toch een beetje kan helpen met begrijpend lezen?

'Maar... geld is moeilijk' zegt hij er verlegen bij 'Geld is vaak moeilijk voor de ouders van mijn bijleskinderen', leg ik uit; 'maar taal begrijpen is belangrijker. En CITO ook'.

Een week later komen Bo (basisschool, groep 7) en haar ouders langs voor een kennismaking.

We hebben meteen een klik. Dus als ik haar vraag of juf ook vertelt waarom een antwoord B niet goed is, zegt ze eerlijk van niet. 'Juf geeft alleen maar de goede antwoorden.

Dat gaat best snel'. 'Best snel' blijkt voor Bo 'te snel'.

Ik ga met Bo aan de slag. Rust en aandacht blijken wonderen te doen.

Bo is niet de enige zwijgende drenkelinge' is in haar klas.

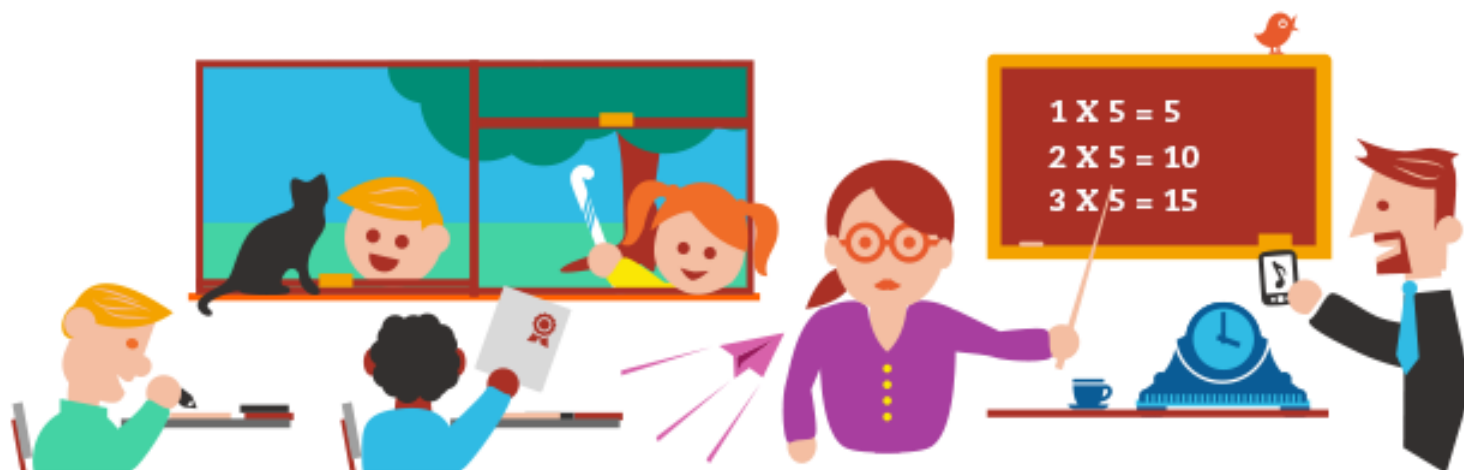
Rust en aandacht blijken voor hen vaak te duur en te 'moeilijk'.

De ouders van Bo passen, door hun werk, niet in ons plaatje van armen; Bo gaat netjes gekleed, eet drie keer per dag en maakt geen problemen in de les.

Op school weet niemand van de bijles, van het eten van restjes in het restaurant en de lange werkdagen van papa en mama.

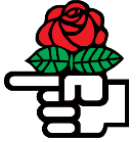
'Dat is privé' heeft Bo al geleerd te zeggen.

[1] Bo is niet haar echte naam; de situatie is wel echt

Armoede, Ongelijkheid en Politiek Links

Louis Plas, Januari 2023

Armoede is een tekort of een gebrek aan voldoende middelen voor een behoorlijk bestaan. Permanent of langdurig, maar ook plotseling of tijdelijk optredend. Dit tekort of gebrek heeft steeds een materiële kant, maar ook een persoonlijk gevoelde kant. Armoede kun je meten, maar een compleet beeld van zowel het materiële als persoonlijke gebeuren komt er niet makkelijk. Daarom zal ons beeld van de omvang en intensiteit van armoede in Nederland steeds weer onderwerp van discussie zijn. Waar hebben we het nu precies over? Eveneens is er de vraag naar de waarde van ervaringskennis. Is wie zich arm voelt, dat ook echt en inderdaad? Maar door dit soort vragen moeten we ons niet van de wijs laten brengen. Want armoede, die echt bestaat, vermindert er niet van.

Dit betoog wil bijdragen aan een krachtiger en meer samenhangend armoedebeleid in Nederland. Om armoede te verminderen. Een hoofdzaak daarbij lijkt meteen evident. Verbetering van de koopkracht benden modaal, is op dit moment het meest dringend. Dit zowel binnen als buiten de uitkering. Koopkracht minstens tot op het niveau dat de Ombudsman of het NIBUD menselijk aanvaardbaar achten. Tegelijk moet het daarbij niet blijven. Armoede is zoals gezegd niet alleen materieel. Armoede voelt veelal slecht en is daarmee het tegendeel van goed kunnen leven en je goed kunnen voelen. Bovendien is armoede veelal te voorkomen, wanneer een samenleving dat zo wil regelen. Daarmee is het bestrijden van armoede een belangrijke politieke keuze. Hierbij is dan ook een herverdeling van de opbrengst van de maatschappelijke rijkdom aan de orde. Een linkse politieke keuze, die beter en duidelijker kan, dan nu gebeurt.

Het kan sociaal gerichte partijen, zoals GroenLinks en de PvdA, helpen, als er een gericht beeld komt van wat armoede betekent. Een beeld in het licht van keuzes, normen en waarden van links en de sociaaldemocratie. Zeer actueel na de verslechtingen bij een minder dan modaal inkomen, sinds 2015. Onderstaande bijdrage wil daartoe een poging zijn.

Armoede en scherpe ongelijkheid als keuze

Bestaanszekerheid behoort tot de kernbegrippen van bijvoorbeeld de PvdA. Samen met die andere kernbegrippen van het PvdA project Van Waarde uit 2016: Goed Werk, Verheffing en Verbinding. Maar sindsdien ging het niet beter. Bestaanszekerheid, het gevoel dat je verzekerd bent van een behoorlijk leven met zeker werk en ook een vast en behoorlijk inkomen, de kans daarop werd niet groter. Met Goed Werk ging het na 2016 ook niet beter: om te beginnen loont werk niet altijd meer genoeg. Ook is de zekerheid van werk afgenomen. Wat betreft Verheffing is de toegang tot goed onderwijs veelal duurder en daarmee ongelijker geworden. Dus meer ongelijkheid in kansen. En we zien bij Verbinding de polarisatie tussen groepen in de samenleving alleen maar toenemen. Het Van Waarde project kreeg niet het beoogde effect.

Tegelijk nam de sociaal economische ongelijkheid, zoals bij de groei van verschillen in inkomen en vermogen, verder toe. Vermogen is een belangrijke determinant geworden bij welvaart, welzijn en welbevinden. Verdien capaciteit werd intussen minder bepalend: vooral beneden modaal werd hard werken juist minder lonend. Bezit weegt daarmee meer mee bij het slagen in het leven dan je best doen. Die situatie voedt verder het gevoel van polarisatie en onrecht. Dan ontstaat des te meer de vraag: als armoede effectief bestreden kan worden, de winsten van het bedrijfsleven prima of zelfs hoog zijn, waarom is er dan nog armoede?

Armoede is zowel oorzaak als gevolg bij het kwartet van een onzeker bestaan, niet genoeg lonend werk, onwetendheid en rancune. Hier ligt een deel van het antwoord. Hieronder gaan we na, wat er in de uitkeringssituatie vooral na 2015 veranderde.

Problemen verergeren

Toegesplitst op de uitkeringen en toeslagen, groeide er op basis van wetgeving, vanaf 2015 een deels onbedoelde, deels beoogde harde praktijk. Bijvoorbeeld in de Participatiewet, bij Sociale Werkplaatsen en bij het UWV. Het gevolg was kansen vooral op papier, vermindering van eerder bestaande bescherming, minder geld en plichten tegenover rechten. Zorg werd vooral zelfredzaamheid.

Het Toeslagen Schandaal bracht vervolgens een leerproces op gang. Overmatige controle door de overheid ondermijnt de beoogde zekerheid en wordt zo contraproductief. Mensen die zich moeten verantwoorden voelen zich juist meer onzeker. De overheid functioneerde slecht en niet mensgericht. Dat begrijpen we nu eindelijk. Het vertrouwen tussen burger en overheid is ernstig ondermijnd. De PvdA dacht ook lang inzake de bijstand: geen vangnet, dus geen uitkering meer geven, waarin je vooral met rust wordt gelaten. Maar nu wel: vooral een trampoline. Juist prikkels bieden de mensen kansen. Activeren heette dat. Maar we lieten mensen daarbij niet de rust, die soms wel degelijk nodig was. Te veel iets moeten maakt mensen juist onzeker en ongelukkig.

In deze periode ging de bijstand qua niveau stap voor stap achteruit als uitkering. Sommige gemeenten sprongen bij, de wet maakt dat beperkt ook mogelijk, andere gemeenten deden dat niet. Dat bracht de sociale ongelijkheid meer zichtbaar terug, ook tussen gemeenten onderling. Nu is er steeds breder het gevoel ontstaan, dat die grotere materiële ongelijkheid te ver is doorgeschoten. Ook in de maatschappij als geheel. Tegelijk speelt een toenemende economische onzekerheid onder de middenklasse. Sommigen zien de bui al hangen, anderen krijgen die bui nu al over zich heen, omdat ze met hun loon of uitkering niet meer rond kunnen komen.

Daarmee kwam armoede nadrukkelijk op de politieke agenda. De energieproblematiek van na 2021 verscherpt die nadruk nog. Ook wie geen uitkering heeft, moet voor het kunnen betalen van rekeningen vrezen. En zo is het levensonderhoud ook een zelfstandig thema geworden. Een thema, dat bij komende verkiezingen ongetwijfeld een rol gaat spelen.

De technocratische val

Op 18 december 2022 was de nieuwe directeur van het Sociaal Cultureel Planbureau te gast in het programma Buitenhof. Haar bericht was: met een op de zeven mensen in Nederland gaat het niet zo goed. Met zes op de zeven dus wel. Zij geven het leven een ruim voldoende. Einde bericht.

Die mededeling was niet zo verhelderend als het leek. Het was een bericht over dit moment. Niet over de beweging daaraan vooraf en of die daarna. Het was ook een bericht over het gevoel. Niet over werkelijke draagkracht. Wat kunnen we hebben, totdat we ons er niet meer wel bij bevinden? En tot slot: het is een bericht over wat is. Niet over wat kan en wat voor ons ook moet of zou moeten.

Hebben we het over armoede, zoals deze bureaucraat dat deed, dan trappen we in een technocratische val. We doen iets, als het meevalt, voor een van die zeven, maar we laten oorzaken en gevolgen van wat we weten dan buiten beeld.

Mijn pleidooi is hier, om armoede niet te zien als louter en alleen een meetbaar verschijnsel. Armoede verdient het gezien te worden als een ideologisch geladen en ook filosofisch begrip.

Ideologisch geladen: als een verantwoordelijkheid van de politiek. Filosofisch te bepalen: als een ethische, dus ook morele kwestie.

Aanpak en voorkomen van armoede

Armoede dient niet alleen te worden bestreden, ze moet ook worden voorkomen. Armoede is een risico in elke samenleving. En een verantwoordelijkheid ten aanzien van wie wordt getroffen. Die visie is helemaal niet nieuw. Alle grote wereldreligies proberen over armoede raad en daad te bieden.

De overtuiging binnen Links, die ik deel, is dat te leven in voortdurende armoede zowel onrechtvaardig als liefdeloos is. En bovendien, in een rijk land als Nederland, ook niet nodig is. Het opheffen van armoede in Nederland is mogelijk en is vooral een kwestie van gerichte solidariteit en politieke wil.

Het risico van alleen een zakelijk gebruik van de term armoede, los van deze waarden geladen context, is dat we het vraagstuk versmallen tot een technisch en praktisch probleem. Maar we kunnen en moeten kiezen voor een brede opvatting van armoede. Een keuze in het licht van de er mee samenhangende sociale ongelijkheid en de linkse maatschappelijke verantwoordelijkheid daarbij. Volgens mij houdt die brede opvatting van armoede op de hoofdlijn het volgende in.

- Armoede wordt niet alleen materieel opgevat, maar ook geestelijk, in een relatie met onvrijheid, onzekerheid, te weinig kans op verheffing, te weinig verbinding.
- Armoede is daarmee te benaderen als een breed gevaar, dat om zich heen kan grijpen. Het risico op armoede is niet iets voor een betrekkelijk kleine groep.
- Armoede staat niet los van kwaliteit: van het recht op een goed leven, op sociale grondrechten zoals wonen, weten, welzijn, zorg. Gebrek hebben is verbonden met deprivatie, anomie, vervreemding en verloedering.
- Armoede is steeds dynamisch als verschijnsel. Voelden we ons allemaal na de oorlog arm? Wie vinden we arm, wanneer, waarom vinden we dat, wat kunnen we effectief daaraan doen? Dat oordeel is altijd mede afhankelijk van de mogelijkheden en omstandigheden, de context.
- Armoede is een thema in een politiek denkproces, dat je kan organiseren. Politieke partijen dienen te worden meegenomen in dit denkproces. En daarmee beoogt dat denken, dat de maatschappelijke discussie vooruitkomt. Daardoor kunnen de omstandigheden verbeteren.

Armoede kan preventief, volgend, structureel en uitvoerend bestreden worden. Armoede benader je daarmee ook praktisch, door te doen wat er hier en nu meteen kan. Pak vooral ook het “laaghangend fruit”. Dus laten we ook de kleine stappen in en door gemeenten, alsmede door steeds meer particuliere organisaties, positief benaderen. Maar deze operationele aanpak kent grenzen. Die initiatieven lossen op zich weinig op. Want armoede is ook een structureel kenmerk van de ongelijkheid binnen ons gehele systeem. Gemeenten en die organisaties vormen daarvan maar een beperkt onderdeel. Ze blijven afhankelijk van landelijke wet – en regelgeving. Structureel armoedebeleid wordt door de landelijke overheid bepaald.

1. Laat de opzet van gesprekken in linkse partijen inhoudelijk en fundamenteel van aard zijn of worden. Laat gesprekken gericht zijn op een groter bewustzijn dan er nu bestaat. Bewustzijn van wat een echte armoedeaanpak behelst. Die is meer dan het oplossen van een praktisch probleem op een deelgebied, bijvoorbeeld met de Participatiewet. Meer dan dat waar gemeenten nu toe in staat zijn.
2. Geef ruimte, dus meer aandacht, voor de immateriële kanten van het probleem. De Toeslagen Ouders zijn een goed voorbeeld. De lessen uit die affaire zijn nog steeds niet goed geleerd. Laat die stemmen klinken. Hun problematiek als ouder was naast materieel ook immaterieel van aard. Binnen Nederland faalt de rechtsstaat.
3. Zie schulden als een onderdeel van armoede. Dat kan, als je armoede breed opvat, zoals ik dat hier doe. Geef de problematiek van acute armoede door schulden een prominente plaats in het gesprek.
4. Breng armoede in expliciet verband met de punten van het PvdA-project Van Waarde (Bestaanszekerheid, Goed Werk, Verheffing, Verbinding). Verbindt het overkoepelende doel daarin van een goed leven kunnen leiden, met Sociale Grondrechten (Toegang voor iedereen tot een fatsoenlijke basiskwaliteit van onderwijs, zorg, wonen, kennis, vervoer, inkomen, energiegebruik).
5. Geef voorrang aan koopkrachtverbetering. Binnen het loongebouw, met een echt beter minimumloon. Bij de bijstand en de daaraan verwante uitkeringen, door die aan dat betere loon te koppelen.
6. Breng armoede in verband met een betere economische ontwikkeling, zoals met bestrijding van energie armoede, met begeleide migratie, met sociale en groene investeringspolitiek. En ga ook daarover het bredere gesprek aan.

Louis Plas. Den Haag, Januari 2023.

Louis Plas studeerde sociologie en geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam. Hij is vanaf 1972 lid van de PvdA. Sinds 2015 is hij actief in Linksom!

Met dank aan Frans Dolmans en Dick Kalkman voor hun inbreng bij deze tekst.

Verder lezen.

Analyse 5 jaar armoedebeleid in 80 gemeenten, Nibud, 2020. (Ook over het niet rond kunnen komen).

Bruning, Koen, Samen Rijk. Hoe het basisinkomen Nederland een toekomst geeft. (Ook over vermogens in Nederland). Amsterdam, 2021.

Kampen, Thomas, Klem in de bijstand, Socialisme en Democratie (79), no. 1, p. 54 – 61.

Sie Dhian Ho, Monika, Van Waarde. Essay. In: Eerst als het is, Amsterdam 2016, p. 9 – 115.

Nationale Ombudsman, Sociale minima in de knel, Den Haag, Oktober 2022. (“Sociaal minimum is niet toereikend”).

Denktank gedurfde Ideeën over armoedebestrijding

Linksom heeft onlangs het initiatief genomen om de Denktank *Gedurfde Ideeën over Armoedebestrijding* te starten. Doel is een ideeënbundel samen te stellen op basis van ideeën en ervaringen bij armoedebestrijding in gemeenten. Deze bundel zal naar verwachting rond de zomer 2023 verspreid worden over progressieve politici die actief zijn op gemeentelijk niveau waaronder wethouders en raadsleden. Na voltooiing van de bundel zal de Denktank zich mogelijk bezig houden met aspecten van structurele armoedebestrijding, Anders dan een conferentie is de Denktank actiegericht. Omdat de groep zich in een opstartfase bevindt is uitbreiding thans niet mogelijk. Na de voltooiing van de ideeënbundel zijn nieuwe leden welkom.

Aanmelding via Denktankarmoede@gmail.com is wel mogelijk.

De volgende conferentie van Linksom!

Weg van het neo-liberalisme

De welvaart van veel Nederlanders is in de afgelopen decennia aanzienlijk toegenomen. Parallel daaraan worden we geconfronteerd met enorme problemen die vooral veroorzaakt worden door activiteiten die die welvaart bevorderen. Die problemen zijn bekend. Denk ook aan de grote plastic berg in de oceanen, file-infarcten, opraken van grondstoffen en de bedreiging van zoönosen. We horen ervan, voelen enig ongemak en draaien de radio op een vrolijker station. Marktwerking is in de afgelopen jaren enorm toegenomen in veel westerse landen. Daardoor is de tweedeling tussen rijk en arm onacceptabel groot geworden en stevig verankerd. Met ontandingen zoals de macht en rijkdom van internationals, privatiseringen van nutsbedrijven, invloed van zorgverzekeraars, kartelvorming, monopolisering en de falende sociale overheid. Met burgers die machteloos ondergaan dat dit gebeurt en die ongegeneerd gemanipuleerd worden zonder dat ze er een vuist tegen weten te maken. En met progressieve partijen die hierbij slechts in de marge hun rol kunnen spelen.

Hoe functioneren het neo-liberalisme en marktwerking? Kunnen we een effectief weerwoord geven? Is het nog mogelijk van marktwerking af te komen en leidt dat dan tot een aantrekkelijker systeem? Is systeemverandering nog mogelijk of mogen we er op rekenen dat dit systeem binnenkort tegen z'n eigen grenzen aanloopt en vervangen wordt?

Over dit soort vragen gaat de derde conferentie van *Linksom!* met als werktitel *Weg van het neo-liberalisme*. Het programma is nog in wording, uitvoering waarschijnlijk in oktober 2023.

Belangstelling om als deelnemers mee te doen? Ideeën over het programma? Tips voor sprekers? Doe mee en mail naar armoedeconferentie@gmail.com.

